

El discurs mitològic entorn a les tecnologies digitals

La conferència “Comunicació, periodisme i Internet: de la realitat al mite” a càrrec de Núria Almiron i Josep Manuel Jarque, que es va celebrar el passat mes de gener a Vic, va tenir com a eix central l'última versió de la narrativa tecnològicodeterminista, la conversió de la revolució digital i d'Internet en un mite.

El discurs hegemònic entorn les tecnologies digitals ha estat fins avui una narrativa que sosté una actitud mitagògica en, d'una banda, no admetre interpretacions divergents que puguin qüestionar l'aproximació als problemes o processos socials sobre els quals informa. I de l'altra, en erigir-se com un discurs totalitzador, en una ideologia amb vocació hegemònica i dominadora que dificulta i obstaculitza un contacte complex amb la realitat que interpreta.

D'altra banda, aquesta narrativa mitològica sobre les tecnologies digitals i els seus

impactes socials té arrels històriques llunyanes i és el producte d'una narració amb creixement fractal, alimentada per diversos discursos recursius i iteratius d'estructura similar, que formen de manera conjunta la narrativa global sobre l'era o la societat de la informació.

Un caòtic ordre en el qual conflueixen actors i perspectives epistemològiques provinents d'àmbits socials diversos però amb els suficients mitjans materials com per poder projectar els seus discursos a l'espai públic. Així, es troben institucions públiques que l'adopten com

programa de desenvolupament social; econòmiques, que ofereixen un nou sistema productiu; acadèmiques, devotes de les bondats digitals i de les revolucions comunicatives que provoquen les TDC, al temps que integren en els currículums de l'ensenyament a les universitats noves assignatures relacionades amb aquestes; i, finalment, a professionals de la comunicació que l'accepten de forma submissa com una ruptura radical en les formes d'exercir la seva activitat. Diverses veus per un mateix discurs, en estructura i en missatge sostingut de forma precària, per les seves múlti-

ples contradiccions, sobre l'economia política del mite digital. La seva narrativa a més no només es manifesta com profundament fonamentalista pel que fa a la tecnologia, sinó també com a molt conservadora en els aspectes polític, social i econòmic.

Totes elles es mouen entre un ventall ampli que va des de posicionaments ideològics que abasten una ingènua o superficial anàlisi de la realitat present i de la història social, fins als propagandístics cercadors de nous mercats. Són lemes o consignes de fàcil formulació però dubtós ancoratge amb la realitat, i que funcionen en ser explicacions simples en les quals, sobretot, s'anul·la qualsevol referència als condicionants materials que pateixen els individus o a la discussió de com està distribuït el poder a les nostres societats.

Les diferents narratives actuals sobre el mite digital tenen en comú, principalment, les següents proposicions ideològiques:

▶ La història es presenta com a progrés, com un producte d'avenç lineal i acumulatiu, de superació d'etapes i de millores civilitzadores en les quals s'ometen les seves continuïtats, discontinuïtats o semidiscontinuitats, que ens retornen a conjuntures en teoria ja depassades o impliquen ruptures substancials. Una representació de les nostres societats, a partir de la Il·lustració, com sistemes orientats al futur amb un avenir obert en l'infinit i de contingut progressiu. El progrés, doncs, esdevé una acceleració dels temps de desenvolupament social i una reducció dels períodes històrics que es superen.

▶ Cada nou estadi es defineix com l'inici d'una "nova era", de ruptura o revolució: "Hem passat de la Galàxia Gutenberg a la Galàxia Internet", com afirma Manuel Castells. El trencament amb el passat necessari per justificar una teoria dels finals, de l'acabament de la política, de les ideologies o de la història i que impedeix qualsevol tipus d'aprenentatge de les fonts del passat.

▶ El progrés científic i tècnic com el motor del canvi i de l'avenir històric. La societat avança quan hi ha innovació tecnològica, la qual insemina tots els àmbits socials amb millores polítiques i socials, econòmiques, culturals, etc. Una lectura de la ciència i del discurs científicista mecànicament positiva, acrítica.

▶ Acceptació o celebració del triomf de la raó instrumental, i per la qual el progrés científic digital ofereix un millor i més gran domini de la natura, amb les conseqüents millores socials.

▶ Adulació d'un estil de vida en el qual prima la tecnològització com mitjà de millora de tots els àmbits. Condicions laborals òptimes, en el seu hàbitat, o implementació de les habilitats intel·lectuals, a totes elles la tecnologia es presenta com a condició sin qua non. El fet tecnològic implica a més un canvi indefectible en les prioritats formatives i de coneixements per adquirir i valorats socialment, la majoria amb un perfil més tècnic o de domini de les eines que se suposen susciten el canvi social.

▶ Es comparteix la creença d'una societat racional, en incorporar els mitjans la

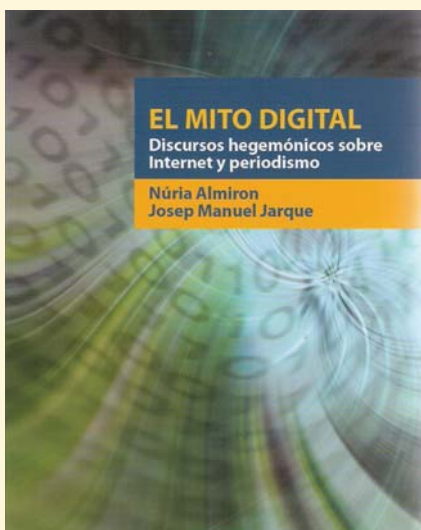
possibilitat de difondre, compartir, el coneixement col·lectiu. La profunditat democràtica queda reduïda a la ficció d'una esfera social, mitificada, i en la qual cada persona pot expressar-se i trencar el monopoli d'institucions medidores. L'intercanvi de coneixement és vist, per sí mateix i sense més suports materials, com una activitat reguladora de la vida social i que millora les condicions vitals dels individus en fer-los, entre d'altres qüestions, més lliures i crítics.

▶ S'assumeix un sistema de promoció social basat en una meritocràcia regulada pel coneixement. Es promou una defensa de la jerarquització salarial a partir de les capacitats intel·lectuals, i es vincula la promoció en l'estatus social al grau de formació. El discurs mitgògic digitalista exalta al coneixement i a la informació com els eixos que articulen les noves societats i les seves relacions socials, polítiques i econòmiques.

Totes aquestes proposicions constitueixen promeses no acomplertes, de igual manera que ha succeït de forma sistemàtica amb les propostes presentades en èpoques anteriors per les successives revolucions de la comunicació. L'anàlisi del discurs, funció i economia política del mite no només revela abastament aquests interessos, sinó la necessitat de superar-los i de desmitificar.

Josep Manuel Jarque
Dra. Núria Almiron

Autors de: El Mito digital. Discursos hegemònics sobre internet y periodismo

El Mito Digital. Discursos hegemónicos sobre Internet y periodismo

Josep Manuel Jarque i Núria Almiron, professor de periodisme de la Universitat Autònoma de Barcelona i professora de la Universitat Pompeu Fabra respectivament són els autors de *El Mito Digital: Discursos hegemònics sobre Internet y periodismo*. Es tracta d'una reflexió crítica sobre els discursos hegemònics que inunden les pàgines de diaris, manuals i textos acadèmics o de divulgació amb respecte a les tecnologies digitals y els seus efectes sobre la comunicació i el periodisme. La conversió de la revolució digital i d'Internet en un mite és, pels autors d'aquest llibre, l'última versió de la narrativa tecnològic-determinista i de les seves utopies; i la seva desmitificació es considera un pas obligat per poder obtenir rèdits reals sobre les novetats tecnològiques